

İtalyan Eduardo de Filipponun "Silindr" komediyası Azərbaycan Dövlət Akademik Milli Dram Teatrında tamaşaya hazırlanmışdır. Dövlətli və kübar adamlar üçün baş örtüyü olan silindr əslində ləyaqət simvoludur. Müəllifin fikrincə, silindr daşıyan kişi hər cəhətdə öz ləyaqətini qorumalıdır.

Tamaşanın quruluşçu rejissoru, xalq artisti Ramiz Novruz haqqında danışdığımız əsəri səhnələşdirmişdir.

Teatr sənətində dramaturqun, rejissorun və ifaçının işi həmişə diqqət mərkəzində olur. Tamaşaçılar sənətin bu üçlüyü barədə həmişə təzadlı fikirlər yürüdürlər. Bəzən çox ləyaqətli müəllif olur, ya istedadlı rejissor olur, ya da mahir ifaçı. Nadir halda müəllif, rejissor, aktyor bir şəxsin simasında özünə layiqli yer tutur. Təcrübəmdən görmüşəm ki, bir neçə görkəmli aktyorumuz rejissorluq həvəsinə düşmüş və bu sahədə uğurlu nəticələr əldə edə bilməmişlər. Ramiz Novruz isə öz əsas sənəti aktyorluqda demək olar ki, 20 ilə yaxın müvəffəqiyyətlə çalışdıqdan sonra, filmdə Həzi Aslanov obrazını yaradandan sonra birdən-birə müəlliflik iddiası ilə işlədiyi teatrın səhnəsinə gəldi. "Hələ sevirəm deməmişlər" nikbin faciəsi ilə. Əsərdə hadisələr erməni işğalçıları tərəfindən zəbt edilmiş bir rayonun ruhi xəstəxanasında baş verir. Ramiz Novruzun dramaturji fəaliyyətinə istehza ilə yanaşanların hamısı mat qaldı. Mat qaldı mövzunun seçiminə görə, ifaçıların yüksək coşğunluqla bir ansambl şəklində emosional

Teatr

Onun böyük uğuru

oyununa, rejissor və rəssamın öz sahələrində yenilik tapmalarına, nəhayət, ölüm, qan iyi gələn bir məkanda yüksək bir lirizm... Əsər yeni bir düşüncənin məhsulu idi. Müəllif hər bir obraz üçün aydın məqsəd və xarakter ver-

oyun tərzini vaxtı ilə müvəffəqiyyətlə fəaliyyət göstərən Eduardo de Filippo teatrının ifa tərzinə çox yaxındır. Tamaşada böyük ictimai mənə, kəskin qrotesk böyük mənə ilə birləşmişdir.

De Filippo məqalələrinin birində yazmışdır: "Teatr—həyatdır, real həyatın səhnələşdirilməsidir". "Silindr" əsəri əsasında hazırlanan tamaşada da səhnədə doğrudan da real həyatı görürük. Küçəyə açılan pəncərəni, arxada şəhərin bir küçəsini, evləri görürük. Küçənin sağından soluna sanki çay üstündən keçən körpü kimi yol görünür. Küçədən müxtəlif adamlar keçir və evin içində qolunu, qıçını yuyan gənc bir qadın görünür. Yeri gəlmişkən onu da qeyd edək ki, de Filippo dramaturgiyasında hadisələr çox real, aydın və çıl-çılpaq vəziyyətlərdə təsvir olunur. Pəncərə önündən keçən adamlar, xüsusilə kişilər yuyunan qadına maraqla tamaşa edirlər. Tezliklə məlum olur ki, bu mənzərənin arxasında çox gərgin və gözlənilməz bir hadisə dayanır.

Tamaşada ləyaqət simvolu silindri Aqostino-Kazım Abdullayev və Attilio-Ramiz Novruz daşmalı idilər. Silindr Aqostinonun çox vaxt əlində, hərdən bir başında görünür. Attilio isə başıaçıq gəzir. Silindrə arxalanan, onun vasitəsilə ləyaqət qazanmaq istəyən Aqostino əslində ən ləyaqətsiz bir sirk aktyorudur. İfaçı Kazım Abdullayev obrazının bu durumunu inandırıcı bir tərzdə çatdırır.

Ramiz Novruza isə Attilio rolunu oynayıb demək olmaz. O, bu rolla yaşayır, bütün diaqramlarını son dərəcə təbii aparır və səhnədə hər an baş verən hadisələrin içərisində yaşayır. Attilio-Ramiz Novruz yoldaşını itirmiş varlı bir adamdır. Pəncərədə əllərini, qollarını nümayişkəranə yuyan Rita—Şəhla Əliqızı ilə maraqlanaraq onun mənzilinə daxil olur. Burda Attilio Ritanın gözəlliyinə heyran olur və

məlum olur ki, Ritanın əri Rodolfo-Rövşən Kərimduxto ölmüş halda yataqda uzanmışdır. Ritanın küçədən keçən kişiləri cəlb edərək onlardan pullar qopararaq sonra ölmüş ərinə ön plana çəkəni müştəriləri qorxudub qaçırırsa, Attilioya bu heç də təsir etmir. Daha doğrusu, Attilio Ramiz Novruz bütün bu hadisələrin bir kələk və tələ olduğunu başa düşür. İndi onun üçün daha maraqlı öz ləyaqətlərini itirən adamların hara qədər gedib çıxmalarına şahidlik etməkdir.

"Silindr" tamaşasında ən kiçik roldan böyüyə qədər ha-

leviziya tamaşalarımnda o, yaddaqalan obrazlar yaratmışdır. Lakin Roberto rolunda Məzahir Cəlilov tamamilə başqalaşmışdır.

Bettino - Ləman İmanova, Mikele - Adil Dəmirov, Arturo - Ramin Şixəliyev ümumi ansamblı yaddaqalan xarakterlər yaratmışlar. Mən tamaşaya iki dəfə baxmışam və təəssüf edirəm ki, başqa ifaçıların işi ilə tanış ola bilməmişəm.

Ramiz Novruzun bir rejissor kimi işinə gəldikdə isə o, müasir İtaliya cəmiyyətində sadə adamların taleyini italyan ifa tərzində üslubunda məsü-

məsüdə bir bütövlük və aydın məqsəd vardır. Bu birgə yaradıcılıq əhval-ruhiyyəsi, "Hələ sevirəm deməmişlər" tamaşasında da ön plana çıxdı. İfaçıların əksəriyyəti təklif olunmuş vəziyyətdən çıxış edərək xarakterlər yaradır, hətta başqalaşırlar.

Mənim keçmiş tamaşalarımnda iştirak edən Şəhla Əliqızı o qədər dəyişmişdi ki, ilk səhnələrdən tanıya bilmədim. Onun səhnə hərəkətləri yüksək səhnə mədəniyyəti çərçivəsində nümayiş etdirilirdi. Rudolfo - Rövşən Kərimduxto bu tamaşada daxilən son dərəcə zəngin və emosional gördüm. Bir tamaşaçı kimi mənə ən çox sevindirən Roberto rolunun ifaçısı Məzahir Cəlilov idi. Mən bu aktyoru 45 ildə tanıyıram. Həm Sumqayıt, həm də Bakı teatrlarında hazırladığım tamaşalarda və te-

liyyyətlə təqdim etmişdir. "Silindr" tamaşasında güclü həyat həqiqəti var. Rejissor öz tamaşasında hər şeydən əvvəl belə bir dünyanı anlamağı birinci plana çəkir. Müxtəlif cizgilərə malik parlaq xarakterik hərəkətlərlə zəngin obrazlar silsiləsi yaradır. Tamaşanın hər anında daxili gərginlik, ritm, müasir bir şəhərin narahat həyatı hiss olunur. Müəllifin arxasında gələn rejissorun tamaşada çatdırmaq istədiyi fikir sonda səslənir və bu da: "İnsan nə qədər çətinliyə düşürsə-düşsün, öz ləyaqətini itirməməlidir" – fikridir.

Xalq artisti Ramiz Novruz öz yaşının 60 illiyi zirvəsinə həm aktyor, həm rejissor, həm də müəllif simasında ləyaqətlə gəlmişdir.

Ağakışi KAZIMOV,
xalq artisti, professor.